

Kohtuasi C-487/19**Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1****Saabumise kuupäev:**

26. juuni 2019

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Sąd Najwyższy (Poola)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

21. mai 2019

Kaebuse esitaja:

W.Ż.

Vastustaja: Prokurator Prokuratury Krajowej Bożena Górecka**Põhikohtuasja ese**

Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus) laiendatud koosseisu esitatud õigusküsimus Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus) Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych (erakorralise kontrolli ja avalike küsimuste kolleegium) kohtunike taandamise kohta W.Ż.-i kaebust puudutavas kohtuasjas

Eelotsusetaotluse ese ja õiguslik alus

ELL artikli 2, artikli 6 lõigete 1 ja 3 ning artikli 19 lõike 1 teise lõigu koostoimes harta artikliga 47 ja ELTL artikliga 267 tõlgendamine seoses mõistega „sõltumatu, erapooletu ja seaduse alusel moodustatud kohus“

Eelotsuse küsimus

„Kas [ELL] artiklit 2, artikli 6 lõikeid 1 ja 3 ning artikli 19 lõike 1 teist lõiku koostoimes [harta] artikliga 47 ja [ELTL] artikliga 267 tuleb tõlgendada nii, et kas kohut, mille üheliikmelisse koosseisu kuulub isik, kes on kohtunikuametisse nimetatud ilmses vastuolus riigisiseste õigusnormidega, mis reguleerivad kohtunike ametisse nimetamist, eeskätt kui selline isik nimetati kohtunikuametisse vaatamata sellele, et pädevale riigisisesele kohtule (Naczelný Sąd

Administracyjny (Poola kõrgeim halduskohus)) oli eelnevalt esitatud apellatsioonkaebus Krajowa Rada Sądownictwa (Poola riiklik kohtute nõukoda) otsuse peale, milles tehti ettepanek see isik kohtunikuametisse nimetada, samuti vaatamata selle otsuse täitmise peatamisele kooskõlas riigisisese õigusega ning vaatamata asjaolule, et pädevas riigisiseses kohtus (Naczelny Sąd Administracyjny (Poola kõrgeim halduskohus)) ei olnud ametissenimetamise akti kättetoimetamise ajal menetlus lõpetatud, võib liidu õiguse tähenduses lugeda sõltumatuks, erapooletuks ja seaduse alusel moodustatuks?”

Viidatud liidu õigusnormid

ELL artikkel 2, artikli 6 lõiked 1 ja 3, artikli 19 lõike 1 teine lõik, harta artikkel 47 ja ELTL artikkel 267

Viidatud riigisisesed õigusnormid

Poola Vabariigi põhiseaduse (Konstytucja RP) artiklid 7, 10, 45, 60, 77, 144, 175, 179 ja 183

12. mai 2011. aasta riikliku kohtute nõukogu seaduse (ustawa z dnia 12 maja 2011 o Krajowej Radzie Sądownictwa), arvestades sõnastust, mis kehtestati 20. juuli 2018. aasta seadusega, millega muudetakse üldkohtute korralduse seadust ja teatavaid muid seadusi (ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw) (*Dz. U.* 2018, jrk nr 1443), (kehtiv alates 27. juulist 2018) artiklid 43 ja 44

12. mai 2011. aasta riikliku kohtute nõukogu seaduse (ustawa z dnia 12 maja 2011 o Krajowej Radzie Sądownictwa), arvestades sõnastust, mis kehtis 1. aprillil 2019, ning lähtudes konstitutsioonikohtu 25. märtsi 2019. aasta järeldusest kohtuasjas K12/18 (*Dz. U.* 2019, jrk nr 609), artikkel 44

12. mai 2011. aasta riikliku kohtute nõukogu seaduse (ustawa z dnia 12 maja 2011 o Krajowej Radzie Sądownictwa), arvestades sõnastust, mis kehtestati 26. aprillil 2019. aasta seadusega, millega muudetakse riiklikku kohtute nõukoda käsitlevat seadust ja halduskohtute korralduse seadust (ustawa z dnia 26 kwietnia 2019 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz ustawy – Prawo o ustroju sądów administracyjnych) (*Dz. U.* 2019, jrk nr 914), (kehtiv alates 23. maist 2019) artikkel 44

26. aprillil 2019. aasta seaduse, millega muudetakse riiklikku kohtute nõukoda käsitlevat seadust ja halduskohtute korralduse seadust (ustawa z dnia 26 kwietnia 2019 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz ustawy – Prawo o ustroju sądów administracyjnych) (*Dz. U.* 2019, jrk nr 914), artiklid 3 ja 4

Poola kõrgeimat kohut käsitleva, 8. detsembri 2017. aasta seaduse (ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym) (*Dz. U.* 2018, jrk nr 5 muudatustega) artiklid 26, 82, 86 ja 87

27. juuli 2001. aasta üldkohtute korralduse seaduse (ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (terviktekst: Dz.U. 2019, jrk nr 52 muudatustega)) artikkel 22a

Tsiviilkohtumenetluse seadustiku (kodeks postępowania cywilnego, edaspidi „k.p.c.“) artiklid 49, 50, 365, 379, 388, 391, 398²¹ ja 401

Kohtuasja asjaolude ja menetluse lühikokkuvõte

- 1 Kohtunik W.Ż. viidi 27. augusti 2018. aasta otsusega K. regionaalse kohtu (Sąd Okręgowy w K.) kolleegiumist, kus ta seni oli õigust mõistnud, üle selle kohtu teise kolleegiumisse vastavalt 27. juuli 2001. aasta üldkohtute korralduse seaduse (ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych) artikli 22a lõike 4b punkti 1 alusel. W.Ż. vaidlustas selle otsuse Krajowa Rada Sądownictwas (Poola riiklik kohtute nõukoda), kes 21. septembri 2018. aasta otsusega lõpetas menetluse kohtuasjas, mis puudutab tema kaebust regionaalse kohtu esimehe (Prezes) otsuse peale (kohtuasi I NO 47/18). W.Ż. vaidlustas seejärel Krajowa Rada Sądownictwa (Poola riiklik kohtute nõukoda) otsuse Sąd Najwyższys (Poola kõrgeim kohus).
- 2 Pärast Krajowa Rada Sądownictwa (Poola riiklik kohtute nõukoda) otsuse vaidlustamist esitas W.Ż. 14. novembril 2018 taotluse taandada tema asja läbivaatamisest kõik need Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus) kohtunikud, kes mõistavad õigust Poola kõrgeima kohtu Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznychis (erakorralise kontrolli ja avalike küsimuste kolleegium). Ta väitis, et olemusliku ülesehituse tõttu ning tulenevalt viisist, kuidas tema liikmed Krajowa Rada Sądownictwas (Poola riiklik kohtute nõukoda) valitakse, mis on vastuolus põhiseadusega, ei saa kõnealune kolleegium – mistahes selle moodustavas isikkoosseisus – apellatsioonkaebust erapooletult ja sõltumatult läbi vaadata.
- 3 Taotlus kõigi nende kohtunike määramise kohta, kes mõistavad õigust Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznychis (erakorralise kontrolli ja avalike küsimuste kolleegium) ja keda puudutas taandamise taotlus, esitati Krajowa Rada Sądownictwa (Poola riiklik kohtute nõukoda) 28. augusti 2018. aasta otsusega nr 331/2018 (edaspidi „Krajowa Rada Sądownictwa (Poola riiklik kohtute nõukoda) otsus nr 331/2018“). Selle otsuse kaebasid täies ulatuses edasi Naczelný Sąd Administracyjny (Poola kõrgeim halduskohus) teised ametisse nimetamise menetluse osalised, kelle puhul Krajowa Rada Sądownictwa (Poola riiklik kohtute nõukoda) ei teinud Poola Vabariigi presidendile ettepanekut nende Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus) kohtunikenä ametisse nimetamiseks.
- 4 Naczelný Sąd Administracyjny (Poola kõrgeim halduskohus) peatas 27. septembri 2018. aasta otsusega Krajowa Rada Sądownictwa (Poola riiklik kohtute nõukoda) otsuse nr 331/2018 täitmise.
- 5 Vaatamata sellele, et Krajowa Rada Sądownictwa (Poola riiklik kohtute nõukoda) otsus nr 331/2018 oli apellatsiooni korras täielikult vaidlustatud ja Naczelný Sąd

Administracyjny (Poola kõrgeim halduskohus) oli selle täitmise peatanud, samuti vaatamata asjaolule, et Naczelny Sąd Administracyjny (Poola kõrgeim halduskohus) ei olnud menetlust lõpetanud, nimetas Poola Vabariigi president 10. oktoobril 2018 Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus) kohtunike ametikohale Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznychis (erakorralise kontrolli ja avalike küsimuste kolleegium) isikud, keda puudutas W.Ż. esitatud taandamistaotlus.

- 6 Naczelny Sąd Administracyjny (Poola kõrgeim halduskohus) menetlused, mis puudutavad Krajowa Rada Sądownictwa (Poola riiklik kohtute nõukoda) otsuste nr 331/2018 vaidlustamist, peatati seni, kuni Euroopa Liidu Kohus (edaspidi „Euroopa Kohus“) vastab eelotsuse küsimustele, kas riikliku kohtute nõukogu seaduse (ustawa o KRS) artikli 44 lõige 1b ja artikli 44 lõige 4 on liidu õigusega kooskõlas (kohtuasi C-824/18).
- 7 Poola Vabariigi president väljastas 20. veebruaril 2019 akti, millega nimetas Poola kõrgeima kohtu Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych (erakorralise kontrolli ja avalike küsimuste kolleegium) kohtunikuna ametisse A.S.-i. Taotlus tema ametisse nimetamiseks toimus Krajowa Rada Sądownictwa (Poola riiklik kohtute nõukoda) otsuse nr 331/2018 alusel, mistõttu A.S.-i ametisse nimetamine toimus seega pärast seda, kui Naczelny Sąd Administracyjny (Poola kõrgeim halduskohus) vaidlustati Krajowa Rada Sądownictwa (Poola riiklik kohtute nõukoda) otsus nr 331/2018 tervikuna, kõnealune kohus peatas selle otsuse täitmise ning menetlus ei olnud selles kohtus lõpetatud. Arvestades asjaolu, et A.S. nimetati Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus) kohtunikuna ametisse 20. veebruaril 2019, see tähendab pärast seda, kui W.Ż. esitas 14. novembril 2018 taandamistaotluse, siis teda see taotlus ei puudutanud.
- 8 Prokurator Prokuratury Krajowej (riigiprokuratuuri prokurör) esitas 5. märtsi 2019. aasta kirjaga taotluse osaleda kohtuasjas, milles vaidlustati Krajowa Rada Sądownictwa (Poola riiklik kohtute nõukoda) otsus lõpetada apellatsioonimenetlus (kohtuasi I NO 47/18). Ta palus lükata W.Ż. apellatsioonkaebus Krajowa Rada Sądownictwa (Poola riiklik kohtute nõukoda) otsuse peale vastuvõetamatuse tõttu tagasi.
- 9 Vahetult enne tsiviilkolleegiumi kohtuistungil algust tegi Poola kõrgeima kohtu Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych (erakorralise kontrolli ja avalike küsimuste kolleegium), mille koosseisu kuulus A.S. ainuisikuliselt ja kellel puudus kohtuasja I NO 47/18 toimik, selles kohtuasjas 8. märtsil 2019 otsuse jätta W.Ż. apellatsioonkaebus vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata. Selles kohtuotsuses nõustuti prokuröri seisukohaga, ilma et W.Ż.-l oleks võimaldatud esitada märkusi.
- 10 Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus) kohtukoosseis, vaadates 20. märtsi 2019. aasta istungil läbi taandamistaotlust, tõdes, et kohtuasjas I NO 47/18 8. märtsil 2019 kohtuotsuse tegemisega enne taandamistaotluse läbivaatamist rikuti artikli 50 lõike 3 punkti 2, mille kohaselt on kohtuasjas, kus on esitatud

kohtuniku taandamise taotlus, keelatud kohtunikul, sealhulgas sellel, keda taandamistaotlus ei puuduta, teha menetluse lõpetamise otsus. Kõrgeim kohus otsustas samuti, et kohtuasja läbivaatamine ja selles otsuse tegemine kohtu poolt, kellel puudub kohtuasja toimik, samuti see, et W.Ż.-l ei võimaldatud tutvuda prokuröri seisukohaga, kujutas endast õiguse olla ära kuulatud rikkumist (Poola Vabariigi põhiseaduse artikli 45 lõige 1, Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni (edaspidi „EIÕK“) artikli 6 lõige 1 ning harta artikli 47 lõige 2).

- 11 Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus) kaalus ka küsimust, kas A.S. – arvestades asjaolusid, mille alusel ta kohtunikuametisse nimetati – on selle kohtu kohtunik. Nimetatud asjaolu on oluline, hindamaks küsimust, kas 8. märtsi 2019. aasta kohtuotsus, mille Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus) tegi kohtuasjas I NO 47/18 üheliikmelises kohtukoosseisus, kuhu kuulus A.S., kujutab õiguslikult endast kohtuotsust. Sellele küsimusele vastamine on vajalik taandamistaotluse lahendamiseks. Kui kohtuasjas I NO 47/18 8. märtsil 2019 tehtud kohtuotsus on õiguslikult kehtiv, siis tuleb menetlus taandamist puudutavas kohtuasjas tulemusetuse tõttu sulgeda (lõpetada). Kui aga kohtuasjas I NO 47/18 8. märtsil 2019 tehtud kohtuotsust ei ole õiguslikult olemas, tuleb taandamistaotlus läbi vaadata.
- 12 Selle küsimuse analüüsimisel tekkisid Sąd Najwyższyl (Poola kõrgeim kohus) tõsised kahtlused, mistõttu viimane esitas Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus) seitsmest kohtunikust koosnevale koosseisule õigusküsimuse, kas õiguslikus tähenduses on tegemist kohtuotsusega, mis on tehtud üheliikmelises kohtukoosseisus, kuhu kuulus kõrgeima kohtu kohtuniku ametisse nimetatud isik, vaatamata sellele, et Naczelny Sąd Administracyjny (Poola kõrgeim halduskohus) oli eelnevalt esitanud apellatsioonkaebus Krajowa Rada Sądownictwa (Poola riiklik kohtute nõukoda) otsuse peale, milles tehti ettepanek see isik ametisse nimetada, samuti vaatamata selle otsuse täitmise peatamisele ning asjaolule, et menetlus Naczelny Sąd Administracyjny (Poola kõrgeim halduskohus) ei olnud lõpetatud ajal, mil ametissenimetamise akt toimetati sellele isikule kätte.
- 13 Analüüsidest kõnealust õigusküsimust, avaldas Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus) kõrgeima kohtu seitsmest kohtunikust koosnev koosseis kahtlusi, kuidas tõlgendada neid liidu õigusnorme, millele viidatakse eelotsuse küsimuses. Kõnealused kahtlused seisnevad selles, kas kohut, mille üheliikmelisse koosseisu kuulub isik, kes on kohtunikuametisse nimetatud ilmses vastuolus riigisiseste õigusnormidega, mis reguleerivad kohtunikuametisse nimetamist, eeskätt kui kohtunik nimetati ametisse sellistel asjaoludel, nagu see toimus A.S.-i puhul, saab liidu õiguse tähenduses lugeda sõltumatuks, erapooletuks ja seaduse alusel moodustatuks.

Eelotsusetaotluse põhjenduse lühikokkuvõte

- 14 Viidatud kahtluste kõrvaldamine on oluline mitte üksnes seoses A.S.-iga, vaid ka arvestades neid isikuid, kes mõistavad õigust Poola kõrgeima kohtu Izba Kontroli

Nadzwyczajnej i Spraw Publicznychis (erakorralise kontrolli ja avalike küsimuste kolleegium), arvestades seitset isikut, kes mõistavad kohut tsiviilkolleegiumis, ja arvestades ühte isikut, kes mõistab kohut distsiplinaarkolleegiumis, ning kes on kõrgeima kohtu kohtuniku ametisse nimetatud samadel asjaoludel kui A.S.. Lisaks sellele nimetas Poola Vabariigi president ametisse 10 ülejäänud isikut, kes mõistavad õigust distsiplinaarkolleegiumis, vaatamata asjaolule, et Krajowa Rada Sądownictwa (Poola riiklik kohtute nõukoda) otsus, mis hõlmas nende ametisse nimetamise ettepanekut, oli vaidlustatud Naczelný Sąd Administracyjny (Poola kõrgeim halduskohus) ning menetlus selles kohtus ei olnud enne ametisse nimetamise akti kättetoimetamist lõpetatud.

- 15 Euroopa Kohtu vastuse abil saab Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus) seitsmest kohtunikust koosnev koosseis lahendada õigusküsimuse, mille talle esitas selle kohtu tavapärase koosseis. Kui Euroopa Kohus peaks otsustama, et Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus), kui ta tegi otsuse menetluse lõpetamise kohta kohtuasjas, milles W.Ż. esitas apellatsioonkaebuse Krajowa Rada Sądownictwa (Poola riiklik kohtute nõukoda) otsuse peale (kohtuasi I NO 47/18), ei olnud kohus, mida võib lugeda sõltumatuks, erapooletuks ja seaduse alusel moodustatuks, mistõttu ei olnud tagatud tõhus kohtulik kaitse liidu õiguse kohaselt ELL artikli 19 lõike 1 teise lõigu tähenduses, koostoimes harta artikliga 47 ja ELTL artikli 267 kolmanda lõiguga, siis võib see mõjutada õigusliku hinnangu andmist tagajärgedele, mis on Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus) kohtuniku ametisse nimetamisel Poola õiguse tähenduses sellistel asjaoludel, nagu A.S. ametisse nimetati. Selle tagajärjeks võib olla järeldus, et kohtuotsused, mille Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus) teeb koosseisus, mis koosneb eranditult isikutest, kes on ametisse nimetatud sellistel asjaoludel, on otsused, mida õiguslikult ei eksisteeri, kuna need otsused on teinud isik või isikud, kes ei ole kohtunikud.
- 16 Eelotsusetaotluse esitanud kohus viitab 27. veebruari 2018. aasta kohtuotsusele, C-64/16, Associação Sindical dos Juizes Portugueses vs. Tribunal de Contas, punktid 33–37, ja 26. juuli 2018. aasta kohtuotsusele, C-216/18 PPU, LM, märkides, et Euroopa Liit on õigusel rajanev liit, mille puhul tema õiguskorras kohtuliku kontrolli tagamise ülesanne on tehtud ülesandeks mitte ainult Euroopa Kohtule, vaid ka liikmesriikide kohtutele. Need riigid peavad võtma vajalikud meetmed, et tagada, et isikul on õigus tõhusale kohtulikule kaitsele liidu õigusega hõlmatud valdkondades. Ta tuleb meelde, et liidu õigusest isiku tuletatud tõhusa kohtuliku kaitse põhimõte on liidu õiguse üldpõhimõte, ning tõhusa kohtuliku kaitse olemasolu ise on õigusriigi iseloomulik tunnus. Iga liikmesriik peab tagama, et selle õigusega hõlmatud valdkondades õiguslike meetmete süsteemi kuuluvad organid – nagu „kohus“ liidu õiguse tähenduses – vastaksid tõhusa kohtuliku kaitse nõuetele. Eelotsusetaotluse esitanud kohus juhib tähelepanu samuti sellele, et hinnates, kas konkreetne organ vastab nõuetele, et teda saaks kvalifitseerida „kohtuks“ ELL artikli 19 lõike 1 teise lõigu tähenduses, tuleb arvesse võtta selliseid kriteeriume nagu organi tegevuse õiguslik alus või organi ja kohtunike kui selles organis õigust mõistvate isikute sõltumatus. Selle kohtu arvates kattub see täielikult nõuetega, mis on seatud mõistele „kohus“ ELTL

artikli 267 kolmandas lõigus ja harta artikli 47 teises lõigus tõhusa õiguskaitse ja erapooletu kohtu kontekstis, samuti vastab sõltumatu, erapooletu ja seaduse alusel moodustatud kohtu standardile, nagu see on sätestatud EIÕK artikli 6 lõikes 1 (vt sellega seoses harta artikli 52 lõiked 3 ja 7 ning ELL artikli 6 lõige 3).

- 17 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et käesolev kohtuasi on liidu õigusega seotud kahes mõttes. Esiteks Poola kõrgeima kohtu Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych (erakorralise kontrolli ja avalike küsimuste kolleegium) pädevusse kuuluvad küsimused liidu õiguse tõlgendamise ja kohaldamise kohta, nagu regulatiivsed küsimused, eelkõige asjad konkurentsi tagamise ja energiaõiguse reguleerimise valdkonnas. Neis asjades kohaldatakse sageli liidu või liikmesriigi õigusnorme, mis aitavad kaasa liidu õiguse rakendamisele. Seetõttu on tarvilik analüüsida, kas Poola kõrgeima kohtu Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych (erakorralise kontrolli ja avalike küsimuste kolleegium) – põhjusel, et selle kohtu koosseisu kuuluvad A.S. ja teised isikud, kes on ametisse nimetatud samadel asjaoludel – vastab ELL artikli 19 lõike 1 teise lõigu nõuetele. Teiseks tehti vaidlusalune 8. märtsi 2019. aasta otsus kohtuasjas, mis puudutas liikmesriigi kohtu kohtuniku, nimelt W.Ż. staatust. Kohtunik W.Ż., astudes liikmesriigi kohtu teenistusse, peab jääma sõltumatuks, selleks et – liidu õiguse kohaldamisel – jääks ka see kohus sõltumatuks ja vastaks ELL artikli 19 lõike 1 teisest lõigust tulenevatele nõuetele. Sellisel juhul peavad olema täidetud ka nõuded, mis on sätestatud harta artikli 47 teises lõigus, mis tähendab, et tuleb analüüsida, kas kohut, mis asja läbi vaatab, see tähendab Poola kõrgeima kohtu Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych (erakorralise kontrolli ja avalike küsimuste kolleegium) saab lugeda sõltumatuks ja erapooletuks seaduse alusel moodustatud kohtuks nimetatud sätte tähenduses.
- 18 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et ametisse nimetamise menetluses, kus A.S. nimetati Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus) kohtunikuks, rikuti oluliselt Poola õigust, mis puudutab kohtunikuametisse nimetamist. Rikkumine seisnes peamiselt selles, et Poola Vabariigi president nimetas A.S.-i Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus) kohtuniku ametisse vaatamata sellele, et eelnevalt olid teised ametisse nimetamise menetluse osalised Naczelnny Sąd Administracyjny (Poola kõrgeim halduskohus) vaidlustanud Krajowa Rada Sądownictwa (Poola riiklik kohtute nõukoda) otsuse nr 331/2018, mis sisaldas ettepanekut tema ametissenimetamiseks, ning menetlus Naczelnny Sąd Administracyjny (Poola kõrgeim halduskohus) ei olnud enne ametisse nimetamise akti talle edastamist veel lõpetatud.
- 19 Tulenevalt Poola Vabariigi põhiseaduse artiklist 179 nimetab Poola Vabariigi president kohtunikud Krajowa Rada Sądownictwa (Poola riiklik kohtute nõukoda) ettepanekul ametisse määramata ajaks. Eesmärk on kronoloogiline koostöö riigi kahe konstitutsioonilise organiga, mis täiendavad teineteist. Krajowa Rada Sądownictwa (Poola riiklik kohtute nõukoda) ettepanek ei ole arvamus, vaid sellel on põhiseaduslik tähendus, kuna alles pärast selle esitamist Poola Vabariigi presidendile saab viimane pädevuse nimetada ettepanekus mainitud isik kohtuniku ametisse.

- 20 Krajowa Rada Sądownictwa (Poola riiklik kohtute nõukoda) pöördumine Poola Vabariigi presidendi poole ettepanekuga nimetada isik kohtuniku ametisse eelneb ametisse nimetamise menetlusele, mis – säilitades samas põhiseaduslikud nõuded – on reguleeritud seadustes. Selleks et tagada, et kandidaatidel, kes osalevad ametisse nimetamise menetluses, säiliksid nende õigused, sealhulgas õigus astuda avalikku teenistusse võrdsetel tingimustel (Poola Vabariigi põhiseaduse artikkel 60) või õigus pöörduda kohtusse igal individuaalsel juhul (Poola Vabariigi põhiseaduse artikli 45 lõige 1 ja artikli 77 lõige 2), nähti ette võimalus kohtulikult kontrollida – seadusega kooskõla vaatenurgast – Krajowa Rada Sądownictwa (Poola riiklik kohtute nõukoda) otsuseid pöörduda Poola Vabariigi presidendi poole ettepanekuga nimetada isik kohtunikuna ametisse (riikliku kohtute nõukogu seaduse (ustawa o KRS) artikkel 44). Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus) kohtunikukandidaatide puhul on see kontroll usaldatud Krajowa Rada Sądownictwa (Poola riiklik kohtute nõukoda) pädevusse.
- 21 Poola Vabariigi presidendi pädevus ametisse nimetada kohtunikke, tingimusel et eelnevalt on ettepaneku teinud Krajowa Rada Sądownictwa (Poola riiklik kohtute nõukoda), on presidendi eesõigus, mistõttu ei nõua Poola Vabariigi presidendi ametlik akt kohtuniku ametisse nimetamisel oma kehtivuse saamiseks peaministri allkirja (kaasallkiri). See lahendus ei peaks tugevdama Poola Vabariigi presidendi seisundit kohtuvõimu ees, vaid selle eesmärk on kaitsta teda ministrite nõukogu kui täidesaatva võimu sekkumise eest, milleks peale Poola Vabariigi presidendi on eelkõige peaminister ja justiitsminister. Poola Vabariigi president peab oma eesõigust nimetada kohtunikke ametisse teostades järgima põhimõtet, et avaliku võimu kandja võib tegutseda ainult seaduse alusel ja seaduse piirides ning järgides kohtuvõimu pädevust.
- 22 Poola Vabariigi president ei või kohtunikuteenistusse nimetada ametisse nimetamise menetluses osalejat mitte ainult siis, kui puudub Krajowa Rada Sądownictwa (Poola riiklik kohtute nõukoda) ettepanek, vaid ka juhul, kui selline ettepanek on Krajowa Rada Sądownictwa (Poola riiklik kohtute nõukoda) otsuses küll vormistatud, kuid õiguslikult on selle kehtivus peatatud, kuna otsuse peale on esitatud apellatsioonkaebus ja seega allub see kohtulikule kontrollile. Olukorras, kus enne Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus) kohtunikuna ametisse nimetamise akti kättetoimetamist on konkreetset isikut puudutav ametisse nimetamise otsus vaidlustatud Naczelny Sąd Administracyjny (Poola kõrgeim halduskohus), muutub otsuse õiguslik olukord sõltuvaks selle kohtu lahendist. Kaebuse esitamine võib kaasa tuua kohtuniku ametisse nimetamata jätmise. Seni kuni menetlus Naczelny Sąd Administracyjny (Poola kõrgeim halduskohus) ei ole lõpetatud, ei saa Poola Vabariigi president kasutada oma eesõigust nimetada kohtunik ametisse, kuna eesõiguse teostamiseks puudub kehtiv alus.
- 23 Eespool nimetatut ei mõjuta sätted Krajowa Rada Sądownictwa (Poola riiklik kohtute nõukoda) otsuse kohaldamisala ja kehtivuse aja kohta juhul, kui seda otsust ei vaidlustanud kõik ametisse nimetamise menetluses osalejad (riikliku kohtute nõukogu seaduse (ustawa o KRS) artikli 44 lõige 1b), ning sätted, mis reguleerivad kõrgeima kohtu kohtuniku ametisse nimetamise ettepaneku

puudumisel vaidlustatud otsuse tühistamise tagajärge (riikliku kohtute nõukogu seaduse (ustawa o KRS) artikli 44 lõige 4). Alates Krajowa Rada Sądownictwa (Poola riiklik kohtute nõukoda) otsuse vaidlustamise hetkest kuulub ainult Naczelny Sąd Administracyjny (Poola kõrgeim halduskohus) pädevusse hinnata, kas esinevad alused otsuse tühistamiseks, ning samuti tuvastada, millises ulatuses – kaebuse piirides – võimalik tühistamine toimub. Naczelny Sąd Administracyjny (Poola kõrgeim halduskohus) võib kasutada erinevaid tõlgendamismeetodeid, selleks et kõrvaldada kahtlused riikliku kohtute nõukogu seaduse (ustawa o KRS) artikli 44 lõike 1b ja artikli 44 lõike 4 osas, sealhulgas lähtudes põhiseaduslikust ja kooskõllalisest tõlgendamisest. Naczelny Sąd Administracyjny (Poola kõrgeim halduskohus) tegi need toimingud, nagu selgub selle kohtu otsusest esitada eelotsuse küsimused, mis eelkõige puudutavad riikliku kohtute nõukogu seaduse (ustawa o KRS) artikli 44 lõike 1b ja artikli 44 lõike 4 sätete kooskõla asjakohaste liidu õigusnormidega (kohtuasi C-824/18).

- 24 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates rikuti Poola Vabariigi põhiseaduse artiklit 179 juhtumi asjaolusid arvestades kahel viisil. Esiteks nimetas Poola Vabariigi president A.S.-i ametisse olukorras, kus Krajowa Rada Sądownictwa (Poola riiklik kohtute nõukoda) otsus nr 331/2018 ei olnud õiguslikult lõplik. Täidetud ei olnud – funktsionaalses mõttes – eeldus, et kohtunikuna ametisse nimetamine toimus Krajowa Rada Sądownictwa (Poola riiklik kohtute nõukoda) ettepanekul; selline ettepanek ei pea mitte ainult olemas olema, vaid see peab olema ka õiguslikult lõplik, mida ei saa vaidlustada. Teiseks põhines ametissenimetamine eeldusel, et Naczelny Sąd Administracyjny (Poola kõrgeim halduskohus) ei tühistata Krajowa Rada Sądownictwa (Poola riiklik kohtute nõukoda) otsust nr 331/2018. Niisugune ametisse nimetamine ei vastanud nõudele nimetada kohtunik ametisse määramata ajaks, kuna see toimus tingimuslikult. Kui kohtuliku kontrolli tulemusel tühistatakse Krajowa Rada Sądownictwa (Poola riiklik kohtute nõukoda) otsus, langeks tagantjärele ära Krajowa Rada Sądownictwa (Poola riiklik kohtute nõukoda) ettepanek kui ametissenimetamise alus ja see toob kaasa ka kohtuniku ametissenimetamise äralangemise, kusjuures eraldi küsimus on see, kas kõnealune tagajärg on *ex tunc* või *ex nunc*.
- 25 Lisaks on rikutud võimude lahususe ja tasakaalu põhimõtet ning õiguspärasuse põhimõtet. Arvestades Naczelny Sąd Administracyjny (Poola kõrgeim halduskohus) põhiseaduslikku seisundit kohtuvõimu organina, mis seaduse alusel annab talle pädevuse kontrollida, kas – käesoleval juhul – Krajowa Rada Sądownictwa (Poola riiklik kohtute nõukoda) otsus on kooskõllas seadusega, ning vajadust lähtuda tulevases menetluse tulemusest selles kohtus, siis ei saanud Poola Vabariigi president kasutada oma eesõigust määrata ametisse Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus) kohtunik enne menetluse lõppemist Naczelny Sąd Administracyjny (Poola kõrgeim halduskohus). Poola Vabariigi president kasutas seda eesõigust siiski enne, kui Naczelny Sąd Administracyjny (Poola kõrgeim halduskohus) tegi otsuse vaidlustamise kohta lahendi, ilma et president oleks ära oodanud kohtu hinnangu etteheidete kohta, mis esitati otsuse suhtes, kuigi need etteheited olid üldteada ja väga tõsised.

- 26 Oluline asjaolu kohtuasjas on ka see, et Poola Vabariigi president nimetas A.S.-i Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus) kohtuniku ametisse mitte ainult vaatamata tõsiasjale, et vaidlustati Krajowa Rada Sądownictwa (Poola riiklik kohtute nõukoda) otsus nr 331/2018, milles paluti ta ametisse nimetada, ning lõpetamata menetlusele Naczelny Sąd Administracyjny (Poola kõrgeim halduskohus) kuni ametisse nimetamiseni, vaid ka vastuolus varasema otsusega, mille see kohus tegi 27. septembril 2018 ja millega selle otsuse täitmine peatati. Krajowa Rada Sądownictwa (Poola riiklik kohtute nõukoda) otsuse täitmise peatamine oli täiendav asjaolu, mis tõi kaasa selle, et see otsus ei saa kujutada endast tõhusat meetet nimetada kohtuniku ametisse. See otsus oli siduv Naczelny Sąd Administracyjny (Poola kõrgeim halduskohus) toimuva menetluse pooltele, sellele kohtule enesele ning teistele kohtutele (sealhulgas Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus)), samuti muudele riigorganitele (sealhulgas Krajowa Rada Sądownictwa (Poola riiklik kohtute nõukoda) ja Poola Vabariigi president) ning avaliku halduse asutustele. Seega eiras jõustunud kohtuotsust ilmselgelt nii Poola Vabariigi president kui ka A.S., kes sellele otsusele vaatamata tegi akti ametisse määramise kohta.
- 27 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangul kujutas iga viidatud rikkumine iseenesest selliste kõige olulisemate normide rikkumist, mis reguleerivad kohtunike ametisse nimetamist Poolas. Need rikkumised on vaid üks tegureist, mis kinnitavad, et A.S.-i ametisse nimetamise menetluses tehti olulisi õiguslikke vigu. Selles osas on eraldi ja oluline koht – käesoleval juhul alahinnatud – rikkumistel ametinimetamise menetluses, mis antud asjas on nende eelotsuse küsimuste ese, mille Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus) esitas Euroopa Kohtule (kohtuasjad C-585/18, C-624/18 ja C-625/18).
- 28 Eespool viidatud rikkumised riivavad põhiseaduslikke aluspõhimõtteid, mis kujundavad kohtuvõimu isikkoosseisu, lisaks on need ka tahtlikud rikkumised, see tähendab toime pandud tahtega kahjustada Naczelny Sąd Administracyjny (Poola kõrgeim halduskohus) kohtuliku kontrolli tagajärgi Krajowa Rada Sądownictwa (Poola riiklik kohtute nõukoda) otsuse nr 331/2018 puhul. Esiteks nimetati A.S. Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus) kohtuniku ametikohale vaatamata asjaolule, et otsuse vaidlustamine ning seda puudutavad kahtlused olid üldteada. Teiseks kasutas Poola Vabariigi president oma eesõigust, mis põhineb kohtupraktikas toodud eeldusel, et Poola Vabariigi presidendi poolt kohtuniku ametisse nimetamist ei saa kuidagi, sealhulgas kohtus vaidlustada. Eelisõiguse kasutamine peab kaasa tooma pöördumatud õiguslikud tagajärjed kohtuniku tegeliku ametisse nimetamise kujul, isegi kui peaks osutuma, et ametisse nimetamise menetluses rikuti õigusnormi. Argument, et vaidlustada ei saa Poola Vabariigi presidendi akti kohtunike ametisse nimetamise kohta, kuna see on tema eesõigus, oli selgelt esitatud avalikul kohtuistungil vastusena katsele hinnata Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus) kohtunike ametisse nimetamise kehtivust asjaoludel, mil ametisse nimetati A.S., või sarnastel asjaoludel.
- 29 Rikkumised, mis on kõne all käesolevas kohtuasjas, nende raskus ja tahtlik toimepanemine kuuluvad nende tegevuste laiemasse konteksti, mis on Poolas aset

leidnud eesmärgiga vältida Krajowa Rada Sądownictwa (Poola riiklik kohtute nõukoda) nende otsuste kohtulikku kontrolli, millega Poola Vabariigi presidendile esitatakse Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus) kohtunike ametisse nimetamise ettepanek ja mis on tehtud pärast kõrgeima kohtu seaduse jõustumist, see tähendab pärast 3. aprilli 2018.

- 30 Esiteks pärast seda, kui uue kõrgeima kohtu seaduse alusel viidi sisse Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus) kohtunike ametisse nimetamise menetlus, muudeti ka riikliku kohtute nõukogu seadust (ustawa o KRS). Selles nähti ette, et Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus) kohtunike kandidaate puudutav otsus, mida ei ole kõik ametisse nimetamise menetluse osalised vaidlustanud, jõustub osas, mis hõlmab kokkulepet esitada ettepanek Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus) kohtunike ametisse nimetamiseks, ning osas, mis hõlmab kokkulepet mitte esitada ettepanekut Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus) kohtunike ametisse nimetamiseks nende menetlusosaliste puhul, kes otsust ei ole vaidlustanud (riikliku kohtute nõukogu seaduse (ustawa o KRS) artikli 44 lõige 1b). See kaldus kõrvale üldreeglit, et Krajowa Rada Sądownictwa (Poola riiklik kohtute nõukoda) otsus jõustub, kui seda ei vaidlustata, ning kui seda ei vaidlusta ametisse nimetamise menetluse kõik osalised, jõustub see osas, mis hõlmab kokkulepet mitte esitada ettepanekut kohtunike ametisse nimetamiseks nende menetlusosaliste puhul, kes otsust ei ole vaidlustanud (riikliku kohtute nõukogu seaduse (ustawa o KRS) artikli 43 lõiked 1 ja 2). Samuti on ette nähtud, et kui Naczelny Sąd Administracyjny (Poola kõrgeim halduskohus) vaidlustatakse otsus mitte esitada ettepanek isiku Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus) kohtunikuna ametisse nimetamiseks, siis selle tulemusel on ametisse nimetamise menetluse osalisel ainult võimalus osaleda järgmises ametisse nimetamise menetluses (riikliku kohtute nõukogu seaduse (ustawa o KRS) artikli 44 lõige 4). Viidatud muudatused, mille eesmärk oli praktikas muuta võimaluks vaidlustada Naczelny Sąd Administracyjny (Poola kõrgeim halduskohus) Krajowa Rada Sądownictwa (Poola riiklik kohtute nõukoda) otsused kõrgeima kohtu kohtunike kandidaatide kohta, esitas seaduse koostaja katsena keelata takistada Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus) kohtuniku ametisse nimetamise menetlust.
- 31 Teiseks, reaktsioonina sellele, et Naczelny Sąd Administracyjny (Poola kõrgeim halduskohus) väljendas kahtlusi küsimuses, kas eespool viidatud normid on liidu õigusega kooskõlas, ning pöördus sellega seoses eelotsuse küsimusega Euroopa Kohtusse (kohtuasi C-624/18), ning lisaks peatas Krajowa Rada Sądownictwa (Poola riiklik kohtute nõukoda) otsuse vaidlustatud osade täitmise, vaidlustasid Krajowa Rada Sądownictwa (Poola riiklik kohtute nõukoda) – Poola Vabariigi seimi valitud kohtunike koosseisus – ning rühm võimuloleva erakonna senaatoreid Trybunał Konstytucyjny (Poola konstitutsioonikohus) riikliku kohtute nõukogu seaduse (ustawa o KRS) sätted, mis puudutavad kohtunike valimist Krajowa Rada Sądownictwasse (Poola riiklik kohtute nõukoda) ning kohtus Krajowa Rada Sądownictwa (Poola riiklik kohtute nõukoda) otsuste vaidlustamist seoses kohtunike ametisse nimetamise ettepanekuga üldiselt, sealhulgas Naczelny Sąd Administracyjny (Poola kõrgeim halduskohus) pädevust. Seejärel 25. märtsil 2019 tegi Trybunał Konstytucyjny (Poola konstitutsioonikohus) – mille koosseisu

kuulusid ainult kohtunikud, kes olid ametisse määratud praeguse valitsuse häälteenamusega, sealhulgas selle isiku osalemisel, kes oli määratud Trybunał Konstytucyjny (Poola konstitutsioonikohus) kohtuniku varem täidetud kohale – kohtuasjas K 12/18 otsuse, et riikliku kohtute nõukogu seaduse (ustawa o KRS) sätted, millega nähakse ette Krajowa Rada Sądownictwa (Poola riiklik kohtute nõukoda) Poola Vabariigi seimi poolt kohtunike valimine, on kooskõlas Poola Vabariigi põhiseadusega. Siiski tunnistati põhiseadusega vastuolus olevaks riikliku kohtute nõukogu seaduse (ustawa o KRS) artikli 44 lõige 1a, millega nähti ette Naczelný Sąd Administracyjny (Poola kõrgeim halduskohus) pädevus kohtuasjades, milles vaidlustatakse Krajowa Rada Sądownictwa (Poola riiklik kohtute nõukoda) otsus Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus) kohtunikukandidaatide kohta. Trybunał Konstytucyjny (Poola konstitutsioonikohus) märkis, et riikliku kohtute nõukogu seaduse (ustawa o KRS) artikli 44 lõike 1a põhiseadusega vastusolus olevaks tunnistamise tagajärjel tuleb lõpetada kõik (Naczelný Sąd Administracyjny (Poola kõrgeim halduskohus)) selle sätte alusel pooleliolevad kohtuasjad.

- 32 Kolmandaks, tulenevalt edasistest õigusaktide muudatustest 23. mail 2019 välistati täielikult võimalus vaidlustada Krajowa Rada Sądownictwa (Poola riiklik kohtute nõukoda) otsus individuaalsetes kohtuasjades, mis puudutavad Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus) kohtuniku ametisse nimetamist. Selle seaduse üleminekusättes on ette nähtud, et menetlused kohtuasjades, milles vaidlustatakse Krajowa Rada Sądownictwa (Poola riiklik kohtute nõukoda) otsus individuaalsetes kohtuasjades, mis puudutavad Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus) kohtuniku ametisse nimetamist, ning mis on enne selle seaduse jõustumist alustatud ja mis ei ole lõpetatud, tuleb seaduse alusel lõpetada. Selle lahenduse eesmärk on tagada, et Naczelný Sąd Administracyjny (Poola kõrgeim halduskohus) pooleli olevad menetlused, mille ese on Krajowa Rada Sądownictwa (Poola riiklik kohtute nõukoda) otsus, mis puudutab Poola Vabariigi presidendile ettepaneku esitamist nimetada ametisse Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus) kohtunik ning mis on tehtud pärast kõrgeima kohtu seaduse jõustumist, see tähendab pärast 3. aprilli 2018, sealhulgas menetlused, mis puudutavad Krajowa Rada Sądownictwa (Poola riiklik kohtute nõukoda) otsust nr 331/2018, lõpetatakse ilma selliste otsuste üle kohtuliku kontrolli teostamist.
- 33 Eespool punktides 31 ja 32 kirjeldatud sündmused ei mõjuta vajadust Euroopa Kohtul vastata käesolevas asjas esitatud eelotsuse küsimusele. Eelotsuse küsimus puudutab minevikus aset leidnud sündmusi, mis on tingitud A.S.-i nimetamisel Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus) kohtuniku ametikohale toime pandud rikkumistest, mida ei kõrvaldanud eespool nimetatud Trybunał Konstytucyjny (Poola konstitutsioonikohus) otsus ega ka tehtud seadusandlikud – *ex tunc* mõjuga – muudatused.
- 34 Seisukoht, et A.S.-i ametisse nimetamine kujutas endast Poola õiguse olulist rikkumist, võib eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates põhjendada järeldust, et sellise isiku osalemine asja läbivaatavas kohtukoosseisus tähendab, et rääkida ei

ole võimalik kohtust, mis on moodustatud seaduse alusel liidu õiguse tähenduses. Siiski on vajalik saada selles küsimuses Euroopa Kohtult seisukoht.

- 35 Kohtuniku ametisse nimetamise eeskirjade range järgimine mõjutab õigussubjektide ja avalikkuse usaldust kohtute sõltumatuse ja erapooletuse vastu (23. jaanuari 2018. aasta kohtuotsus T-639/16 P, FV vs. Euroopa Liidu Nõukogu, punkt 75). Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et kuna kohtunike ametinimetamine on allutatud teatud õigusnormidele ning nende normide järgimine on olulise tähendusega kohtu sõltumatuse ja erapooletuse tagamise seisukohalt, tähendab nende normide rikkumine ja iseäranis raske rikkumine seda, et neid tagatise on oluliselt kahjustatud. Eelotsusetaotluse esitanud kohus toob Euroopa Kohtu praktikast (19. septembri 2006. aasta kohtuotsus Wilson, C-506/04, punkt 51; 9. oktoobri 2014. aasta kohtuotsus TDC, C-222/13, punkt 30; 17. juuli 2014. aasta kohtuotsus Torresi, C-58/13 ja C-59/13, punkt 22, ja 6. oktoobri 2015. aasta kohtuotsus Consorci Sanitari del Maresme, C-203/14, punkt 19) esile kaks sõltumatuse aspekti – välimine ja sisemine.
- 36 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates esinevad tõsised kahtlused, et sellel isikul on võimalik säilitada sõltumatus ja erapooletus, kelle kohtunikuna ametisse nimetamisel on oluliselt rikutud neid õigusnorme, mis reguleerivad kohtunike ametisse nimetamist. Ühelt poolt on selline kohtunik olukorras, kus tema sõltumatuse võivad kahtluse alla seada puudutatud isikud – mida kinnitavad juba sel põhjusel esitatud taandamistaotlused – ning teda võib väliselt mõjutada ka organ, kes rikkus tema ametisse nimetamisel õigusnormi, või mõni muu organ, kes sellise organiga teeb koostööd. Selline kohtunik võib sõltuda asjaomastest organitest, eelkõige organitest, mis kuuluvad muu võimu (täidesaatev või seadusandlik) hulka, mille eesmärk on muuta võimatuks kohtulikult kontrollida neid õigusrikkumisi, mis on toime pandud tema ametissenimetamisel. Esineda võib ka vastupidine olukord – niisugune kohtunik võib olla avatud kõnealuste organite tegevuseks, mis kahjustavad tema kohtuniku staatust. Teiselt poolt ei pruugi kohtunik, kelle ametisse nimetamisel on oluliselt rikutud vastavat menetlust reguleerivat korda, tagada oma erapooletust, eriti juhul kui tema ametisse nimetamise õiguspärasus – kõnealuse rikkumise tõttu – on konkreetses asjas kahtluse alla seadnud selle vaidluse pool, mis on kohtunikule teada ja milles ta peab tegema otsuse. Mitte nõustudes katsega õõnestada oma ametisse nimetamise õiguspärasust, võib kohtunik võtta samme, et vältida poolel selliste katsete tegemist või muuta need tulemusetuks.
- 37 Tuleb lisada, et kuigi Trybunał Konstytucyjny (Poola konstitutsioonikohus) oma praeguses koosseisus tunnistab, et Poola Vabariigi presidendi aktid, mis on tehtud tema eesõiguse teostamiseks, ei ole kohtulikult kontrollitavad, mis võib kehtida ka Poola Vabariigi presidendi akti suhtes, millega nimetatakse ametisse kohtunik, siis võib sellise organi instrumentaliseerimine tema praegusel kujul tõstatada küsimuse, kas seda võib – vajaduse tekkimisel – ära kasutada teistsuguse seisukohani jõudmiseks, kui see peaks osutama tarvilikuks. Ilmselgelt puudutab see hinnangut, kas isik, kes on A.S.-iga sarnastel asjaoludel nimetatud kõrgeima kohtu kohtunikuks, on sõltumatu.

- 38 Poola õiguses ei ole sõnaselgelt küll ette nähtud konkreetset menetlust või meedet, mis poolel lubaks kahtluse alla seada kohtukoosseisu kuuluva isiku kohtunikuna ametisse nimetamise õiguspärasuse, siiski selgub õigusaktidest, et kohus peab omal algatusel kontrollima seda, kas tema koosseis on õiguspärane (k.p.c. artikli 379 punkt 4), ning olukord, kus isik kuulub kohtukoosseisu õigusvastaselt, on alus õiguspäraselt lõpetatud menetluse taastamiseks (k.p.c. artikli 401 punkt 1). Vaatamata asjaolule, et – välja arvatud menetluse uuendamine – kõrgeima kohtu otsuseid ei saa vaidlustada, püüavad pooled kaitsta oma õigust kohtuasja läbivaatamisele sõltumatus ja erapooletus kohtus seeläbi, et esitavad taotluse taandada kõrgeima kohtu kohtunikuna sellistel asjaoludel ametisse nimetatud isik, mis täielikult või osaliselt vastavad asjaoludele, mil A.S. ametisse nimetati. Kõrgeima kohtu kolleegiumid, kuhu täies ulatuses kuuluvad sellistel asjaoludel ametisse nimetatud isikud, takistavad pooltel seda teha. Need isikud püüavad lisaks pidevalt teha võimatuks taandamisaotluste esitamise, pöördudes Trybunał Konstytucyjny (Poola konstitutsioonikohus) praeguse koosseisu poole küsimusega, kas põhiseaduse, harta ja EIÖK-ga on kooskõlas k.p.c. artikkel 49, milles on sätestatud poole taotlusel kohtuniku taandamise tingimused.
- 39 Vastusena nende kohtunikustaatus kahtluse alla seadmisele võtavad isikud, kes on kõrgeima kohtu kohtunikuna ametisse nimetatud asjaoludel, mis täielikult või osaliselt vastavad asjaoludele, mil A.S. ametisse nimetati, ka muid meetmeid, mille eesmärk on takistada selliste kahtluste avaldamist. Selliseks näiteks on Poola kõrgeima kohtu distsiplinaarkolleegiumi täiskogu 10. aprilli 2019. aasta otsus, milles tuvastati, et isikud, kes selles kolleegiumis õigust mõistavad, on õiguspäraselt määratud ametisse kõrgeima kohtu kohtunikena ning nende kuulumine kohtukoosseisu ei riku õigust pöörduda sõltumatusse, erapooletusse ja seaduse alusel moodustatud kohusesse (EIÖK artikli 6 lõige 1). Kõnealune otsus tehti, rikkudes aluspõhimõtet, mille kohaselt keegi ei tohi olla kohtunik omas kohtuasjas. Selles kohtukoosseisus ei oleks tohtinud osaleda mitte ükski isik, kes kuulub kõrgeima kohtu distsiplinaarkolleegiumisse, kuna kõnealune õigusküsimus puudutas igat neist, see tähendab nende kohtunikustaatus.
- 40 Punktides 38 ja 39 kirjeldatud meetmed võetakse nende isikute huvides, kelle staatus kohtunikuna kõrgeimas kohtus äratav kahtlusi ja küsitavusi. Meetmete eesmärk on takistada, et menetlusosalised kõrgeima kohtu kolleegiumides, kuhu kuuluvad sellised isikud, mistahes viisil saaksid taotleda, et kohus kontrolliks kõnealuste isikute staatust kõrgeima kohtu kohtunikena, ning sellega kaasnevat võimalust tagada menetlusosaliste õigus pöörduda sõltumatusse, erapooletusse ja seaduse alusel moodustatud kohusesse.
- 41 Sõltumatuse ja erapooletuse probleemi analüüsid tuleb erilist tähelepanu pöörata asjaoludele, mil tehti 8. märtsi 2019. aasta otsus kohtuasjas I NO 47/18. Asjaoludest selgub, kui kaugemale võib isik, kes on kõrgeima kohtu kohtunikuna ametisse nimetatud olulises vastuolus kohtunike ametissenimetamist reguleerivate sätetega, minna selleks, et menetlus, milles tõstatati küsimus, kas on õiguspärane nimetada kõrgeima kohtu kohtunikuna ametisse muu isik, kes mõistab õigust Poola kõrgeima kohtu Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznychis

- (erakorralise kontrolli ja avalike küsimuste kolleegium), oleks võimalik lõpetada nii, et seda küsimust ei saaks kontrollida. Selline tegevus suurendab kahtlusi selle üle, kas niisugustel asjaoludel ametisse nimetatud kohtunik saab tagada oma sõltumatuse ja erapooletuse.
- 42 Eelotsusetaotluse esitanud kohus palub lahendada kohtuasi Euroopa Kohtu kodukorra artikli 105 lõike 1 alusel kiirendatud menetluses.
- 43 Esiteks on eelotsusetaotlusele vastamisel laiem tähendus kui ainult kohtuasja jaoks, milles see esitati. Käesoleval ajal mõistab kõrgeimas kohtus õigust 37 isikut, kes on selles kohtus kohtunikuna ametisse nimetatud olulises vastuolus Poola õigusega, mis reguleerib kohtunike ametisse nimetamist. 27 isiku puhul (19 isikut, kes kuuluvad kohtu Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznychisse (erakorralise kontrolli ja avalike küsimuste kolleegium), 7 isikut, kes kuuluvad Izba Cywilnasse (tsiviilkolleegium), ja 1 isik, kes kuulub Izba Dyscyplinarnasse (distsiplinaarkolleegium), seisneb see rikkumine selles, et need isikud nimetati ametisse vaatamata sellele, et Naczelny Sąd Administracyjny (Poola kõrgeim halduskohus) oli eelnevalt esitatud apellatsioonkaebused Krajowa Rada Sądownictwa (Poola riiklik kohtute nõukoda) otsuste peale, milles tehti ettepanek need isikud ametisse nimetada, samuti vaatamata nende otsuste täitmise peatamisele ning vaatamata asjaolule, et Naczelny Sąd Administracyjny (Poola kõrgeim halduskohus) ei olnud ametissenimetamise aktide kättetoimetamise ajal menetlus lõpetatud. 10 isiku puhul, kes mõistavad õigust Izba Dyscyplinarnas (distsiplinaarkolleegium), seisneb rikkumine selles, et nad nimetati ametisse vaatamata sellele, et Naczelny Sąd Administracyjny (Poola kõrgeim halduskohus) oli eelnevalt esitatud apellatsioonkaebused Krajowa Rada Sądownictwa (Poola riiklik kohtute nõukoda) otsuste peale, milles tehti ettepanek need isikud ametisse nimetada, ning vaatamata asjaolule, et Naczelny Sąd Administracyjny (Poola kõrgeim halduskohus) ei olnud ametissenimetamise aktide kättetoimetamise ajal menetlus lõpetatud.
- 44 Teiseks täidab Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus) viimase astme kohtuna Poola õigussüsteemis kõige olulisemaid õigusmõistmise ülesandeid, mille hulka kuulub kohtulik järelevalve üldkohtute ja sõjakohtute tegevuse üle. See kohus täidab ka teisi seadusest tulenevaid ülesandeid, sealhulgas (seimi ja senati, Poola Vabariigi presidendi ja Euroopa Parlamendi) valimiste õiguspärasuse hindamine. Viimati nimetatud kohtuasjad kuuluvad Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych (erakorralise kontrolli ja avalike küsimuste kolleegium) pädevusse. Seetõttu on vajalik viivitamata lahendada eelotsuse küsimuses esile toodud kahtlused, selleks et kõrvaldada süsteemne oht vabadusele ja kodanikuõigustele Poolas ning olenevalt olukorrast tuvastada selle ohu puudumine.
- 45 Kolmandaks on vajalik saada eelotsuse küsimusele võimalikult peatselt vastus, selleks et kõrvaldada kahtlused kõrgeima kohtu toimimise suhtes selliste isikute koosseisus, keda see küsimus puudutab. Kui lähtuda sellest, et kõrgeima kohtu kohtukoosseisud, kuhu kõnealused isikud kuuluvad, ei vasta sõltumatu, erapooletu ja seaduse alusel moodustatud kohtu standardile, kujutab neist isikust koosnevad

kohtukoosseisud endast ohtu õigusemõistmise stabiilsusele, mis kahjustab asjassepuutuvate isikute huve. See ohustab ka kõrgeima kohtu institutsionaalsete ülesannete teostamist ning õõnestab õigusemõistmise aluseid Poolas. Kui seevastu peaks otsustatama, et – vaatamata toimepandud rikkumistele – kohtukoosseisud, kuhu need isikud kuuluvad, vastavad sõltumatu, erapooletu ja seaduse alusel moodustatud kohtu standardile, siis seda ohtu ei esine.

TÖÖDOKUMENT